

DÍLO JOSEFA PETRÁNĚ A SOUČASNÁ HISTORICKÁ VĚDA. POCTA JIHOČESKÉ UNIVERZITY ČESKÉMU HISTORIKOVI

VÁCLAV BARTŮŠEK

Útlou, ale s láskou napsanou knihu z české moderní historiografie o životě a díle významného českého historika Josefa Petráně (*23. srpna 1930 Ouběnice, †3. prosince 2017) připravili v roce 2020 pedagogové, odborní a vědecktí pracovníci Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Petráňovy projevy a komplexní vědecká činnost vůbec je zaujaly, přestože tento významný vysokoškolský pedagog a historik nikdy nebyl kmenovým učitelem této školy. Mnohé ze zakládajících pracovníků Jihočeské univerzity však osobně školil na katedře československých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a svým laskavým pedagogickým přístupem v nich zanechal celoživotní pozitivní vzpomínku, stejně jako u nás ostatních jeho žáků, kteří jsme se věnovali historickým výzkumům v duchu svého učitele nejen v jižních Čechách.

Pracovní záběr a nasazení Josefa Petráně vzbuzoval svým rozsahem i hloubkou poznání zcela zasloužený respekt u jeho žáků, kolegů i dalších spolupracovníků. To je rovněž motto i zde recenzovaného sborníku, který je vlastně podrobnějším průřezem Petráňovým životem a dílem. Jeho první kapitola se nazývá *Čestný doktor Jihočeské univerzity*. Autorem je historik Václav Bůžek, jedna ze zakládajících osobností Jihočeské univerzity. Kratší vzpomínka je věnována čestnému Petráňovu doktorátu, který mu byl udělen 11. října 2005 v prostorách českobudějovické radnice. Bůžek se v této kapitole snažil postihnout vztah nově jmenovaného čestného doktora k historii a k inspiraci tímto vědním oborem vůbec i ke hledání šťastných vztahů v tomto směru obecně, ať se již jednalo o netradiční přístupy k historii jako k profesnímu celku. Dotkl se rovněž některých témat, proč může i profesionál nalézat v historii neustálé uspokojení. Důležitý byl Petráňův vztah k řešení otázek regionálních dějin, především v případě Petráňovy rodné vsi Ouběnic u Votic na Podblanicku, i při vymezování postmoderního pojmu *nedějiny*, o němž Petráňův kolega, významný historik Dušan Třeštík, ale často i Petráň sám, říkal, že to ještě není příznak samotného konce vědního oboru, ale pouze memento, které zatím před krizí vědeckého dějezpyt-

ného bádání v tomto směru varuje, pokud by nebylo možné udržet vývoj celého oboru v určitých vědeckých mezích a vzorcích myšlení (paradigmat), a že obavy v tomto směru zatím nemá cenu do budoucna ještě vůbec projevovat.

Jako bezprostřední krok k vydání zde prezentovaného sborníku je možno chápat některé vzpomínkové akce. Především šlo o vědecké zasedání Historického ústavu Filozofické fakulty v Českých Budějovicích, které se konalo ve dnech 6. a 7. prosince roku 2018. Cílem projektu bylo oslovit mladší akademické pracovníky tohoto ústavu, kteří se zabývali podobnými otázkami a tématy, jaké si kladl odpovědi profesor Petráň tak, aby ve svých kratších příspěvcích v zamýšleném sborníku mohli zhodnotit a připomenout Petráňovu vědeckou a další všestrannou činnost i aktivity tohoto činorodého vysokoškolského pedagoga, který zasáhl do vývoje historické vědy včetně jejích různých odvětví i pomocných věd. Toto zasedání historiků a historiček jihočeského univerzitního pracoviště bylo zároveň pokládáno za veřejné a zúčastnila se ho celá řada hostů. Mezi těmito čestnými hosty bychom mohli najít i Petráňova prvního žáka a nejbližšího spolupracovníka Eduarda Maura, Petráňova žáka a pokračovatele z Ústavu dějin a Archivu Univerzity Karlovy v Praze Petra Svobodného nebo ředitele Státního okresního archivu v Benešově Michala Sejka. Úvodní vzpomínku na svého manžela si pak připravila jeho žena Lydia Petráňová, která na soužití se svým manželem zavzpomínala i na pietním shromáždění na Karlově Univerzitě v Praze v dubnu 2018. Z jejího podnětu pak byla knihovna Josefa Petráně přestěhována do prostor Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Proto byla vzpomínka Lydie Petráňové zařazena do sborníku statí přímo hned za tento jeho úvod.

Ve druhé kapitole úvodního bloku *Pozapomenuté motivace* čtenáře tedy přímo manželka Josefa Petráně Lydia Petráňová seznamuje formou vzpomínek se skrytými motivy a pozadím některých myšlenek Petráňova historického díla. Připomíná jeho kolegy, přátele, zejména z Ouběnic a Bystřice u Benešova. Autorka upozornila na některé kontakty se spolužáky z gymnázia v Benešově i po skončení studií na tomto ústavu i na jiné důležité známé z Petráňova mládí. Zabývala se rovněž Petráňovou motivací pro studium oborů dějepis a čeština na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ačkoliv Josef Petráň tíhl jako student reálného gymnázia spíše k exaktním vědám. Bylo to zejména kvůli existenčnímu zajištění rodiny v době po roce 1948, protože se v rodině nacházeli ještě dva nezaopatření mladší sourozenci.¹ Kromě třídního profesora na gymnázium v Benešově² sehrálo také úlohu i vlastenecké smýšlení Petráňova otce a knihovna se spisy Jindřicha Šimona Baara, které si Petráňův otec, podobně jako kněz, archivář a rodinný přítel Fran-

1 Úlohu v motivaci sehrál i Petráňův třídní profesor Jaroslav Korselt z gymnázia v Benešově.

2 300 let Gymnázia Benešov. Benešov 2003, s. 116.

tišek Teplý oblíbil.³ Proto zřejmě mladý adept historie zvolil také ještě k dějepisu i národní literaturu.

Důležitou složku Petráňova mládí tvořily tak pochopitelně Petráňovy osobní vztahy se spolužáky i s některými kolegy z obecné školy v Ouběnicích, z gymnázia v Benešově nebo ze studií na Karlově univerzitě v Praze. V tomto směru vynikl především Miroslav Ivanov, pozdější velikán literatury faktu. Zajímavou kapitolu v oblasti Petráňových přátel tvořil také vztah k o tři roky staršímu historikovi Dušanovi Třeštíkovovi, jehož otec byl za 2. světové války učitelem v Ouběnicích z úředního nařízení.

Z kolegů, vyučujících na filozofické fakultě nebo působících v jeho rodném kraji (v Ouběnicích či Bystřici), vzpomínala autorka stati také na ty, kteří opustili svět před Josefem Petráňem. Připomínají se rovněž i další Petráňovi spolužáci a kamarádi z dětství, nejbližší příbuzní Mirek Tůma, bratranec Jan Petráň ze Sedlčan, přátelé bratři Antonín a Václav Kladivovi, kteří se aktivně zapojili do politického vývoje města Bystřice u Benešova po roce 1990. V souvislosti s činností Václava Kladivy připomíná Lydia Petráňová v pamětní kapitole také proslulé poutě v Ouběnicích, při nichž se snažil osvětově působit na sousedy z řad místních obyvatel svými známými kulturněhistorickými výstavkami k dějinám nejen své rodné vesnice Ouběnic, ale většinou velmi často zasazoval regionální problémy do daleko širších souvislostí. Autorka vzpomíná zejména na výstavu o událostech za heydrichiády v roce 1942, která se konala v Ouběnicích o pouti 1992, jíž se zúčastnil i tehdejší ministr školství Petr Pitha a ředitel vojenského historického muzea v Praze. Také mohou připomenout výstavu věnovanou založení obecné školy v Ouběnicích i jejímu dalšímu vývoji, která se uskutečnila v Ouběnicích v jubilejním Mezinárodním roce dětí 1979.

V kapitole se také jmenují i další Petráňovi přátelé z jeho rodného kraje, kteří s ním spolupracovali i při dalších akcích. V tomto směru Petráňová především uvádí některé spisovatele, jako např. Josefa Topola (*1. dubna 1935 Poříčí nad Sázavou, †15. června 2015 Praha), nebo také celý okruh herců a literátů z Divadla za branou. V kontaktech s různými odborníky z mnohých oborů a kategorií spolupracoval Josef Petráň na mnohých projektech z jeho pohledu více či méně zajímavých, které daly vyniknout některým črtům jeho povahy univerzálního historika. Ty ho přivedly až k výzkumům baroka, osvícenství a rovněž ještě i místy událostí pokračujících až do starších dějin raného novověku a na druhé straně

3 Někdejší rodinný přítel, jindřichohradecký historik, archivář, a kněz František Teplý (*5. února 1867 Marčovice – 11. června 1945 Malenovice), s nímž se pan pošt mistr radil před Petráňovým nástupem na gymnázium, protože těsně po skončení 2. světové války tento badatel a regionální historik zemřel. Úctu k Jindřichu Šimonu Baarovi sdílel i jeho otec, který měl ve své knihovně velké množství knih tohoto vlasteneckého spisovatele.

až téměř novověkých moderních dějin, představovaných tragickými událostmi za heydrichiády v roce 1942, potažmo přes líčení ouběnických osudů až téměř do dnešní doby, čímž Petráňův odborný potenciál během dalšího vývoje ještě daleko více vzrostl a načrtl úroveň Josefa Petráně jako univerzálního historika vůbec.⁴ Dá se tedy říci, že tato vzpomínka Lydie Petráňové, po níž následují další studie, je skutečnou a nedílnou součástí tohoto nového petráňovského sborníku. Po ní následují dva oddíly kapitol, jež tvoří vlastní obsah knihy. Dalo by se poměrně velmi mnoho mluvit o různých motivacích k sepsání jednotlivých Petráňových děl, zejména pak těch nejlepších. V tomto případě šlo především o sepsání čtenářsky nejuspěšnějšího díla, – knihy *Staroměstská exekuce*, vydané v jubilejním roce 1971 v nakladatelství Mladá fronta za šéfredaktora Ladislava Smoljaka a redaktora Jiřího Sixty, kteří měli podíl na tehdejší Petráňově úspěchu této knihy. Slova autorky memoárového úvodu jako kdyby doznívala ještě v dalších kapitolách knihy, které následují potom. To, co jsem zde uvedl, jsou pouze jen ukázky, byť velmi podstatných námětů, jejichž rozmanitost nelze ani na tomto místě možno zcela komplexně vyjádřit.

Jako další část sborníku následuje oddíl *Pilíře vědeckého díla*. Zahrnuje celkem sedm dalších po sobě následujících kapitol knihy. V první z nich *Tři setkání se staroměstskou exekucí* se představil nám již známý autor úvodní kapitoly publikace, historik a vedoucí katedry, jeden ze zakladatelů Jihočeské univerzity Václav Bůžek. Ten se v první kapitole oddílu vrátil celkem třikrát k dílu Josefa Petráně *Staroměstská exekuce*, připomínanému Lydií Petráňovou již v úvodní memoárové kapitole. Tentokrát zvolil zcela logicky za začátek nového oddílu kapitol knihy tři setkání (vlastně přečtení) známé Petráňovy knihy. K četbě knihy byl Bůžek motivován svým středoškolským profesorem dějepisu před maturitou. Ukazuje ovšem, jak se i za svých vysokoškolských studií se svým vysokoškolským vyučujícím Josefem Petránem pokusil navázat kontakt ohledně sepsání diplomové práce, ačkoliv se svým původním návrhem neuspěl. Ve druhé části této statě pak Bůžek připomíná své druhé setkání, jež chápe jako metodologické. Sborník představuje Petráně jako historika na nové, pro něj samotného neznámé cestě od marxistického k novějšímu, spíše empirickému a postmodernímu pojetí dějin, kdy je nucen postupovat novými metodami a hledat úplně nová řešení situace, jež se mu při odpovědi na tyto otázky otvírají. Konečně potom přichází na řadu poslední třetí setkání, které autor stati označil jako bilanční, kde srovnává Petráňovo dílo s dalšími knihami podobně zaměřených autorů od nás i ze zahraničí. Závěrem zdůrazňuje, že v tomto díle jde o daleko trvalejší odkaz, než bylo pouze vylíčení dobových událostí. Dalšímu oblíbenému tématu Petráňova díla, migraci poddanského obyvatelstva, se věnoval Josef Grulich. V tomto směru se Petráň zabýval již látkou s platností pro období před bitvou na Bílé hoře,

4 Jeho odborný, lidsky motivovaný zájem byl nezměrně široký.

zejména ve 2. polovině 16. století. Petráňovy výzkumy vynikaly zejména perfektní heuristikou a znalostí pramenů. Výzkum této problematiky tak výraznou měrou zasáhl do sledování počátků, což souviselo i s úzkým užíváním statistických metod v historickém a demografickém výzkumu s přesahem až do moderní doby. Petráň se o mnohé výzkumy podrobněji zajímal a k mnohým metodám přímo tíhl, ačkoliv jimi zcela nepracoval.⁵ Dvojnásob to platilo, když začala hlouběji fungovat spolupráce s francouzskými badateli. Petráň pracoval ve skupinách podobného charakteru. Po smrti Václava Husy v roce 1965 stanul dokonce v čele pracovní skupiny pro dějiny cen, mezd a materiálních podmínek života, jejímž zakládajícím členem byl od roku 1958. Sledování migrace obyvatel a různá další demografická témata sehrála v části Petráňových výzkumů závažnou úlohu a v mnoha směrech se mu povedlo o dvacet let předejít mnohé výzkumy, které na západ od našich hranic probíhají dodnes, jako je např. systematický výzkum migrace venkovského obyvatelstva. Tak se výzkum migrace obyvatelstva též i profesoru Petráňovi mohl zařadit mezi důležitá témata výzkumu evropských dějin. Většina výsledků dosažených v těchto výzkumech dodnes je stále aktuálních.

Důležitou součástí zde prezentovaného sborníku je i další kapitola *Řeč hmotné kultury*, jejímž autorem je Josef Hrdlička. To se dá říci o celé struktuře Petráňova díla, kde knihy o hmotné kultuře vytvářely jeho nedílnou součást. Dokonce můžeme říci, že šlo vlastně o jednu z hlavních součástí děl tohoto autora. Hrdlička líčí tento hluboký zájem Petráňův od doby, kdy se Petráň podobnou orientací začal zabývat, když v roce 1952 pomáhal při výběru ikonografického materiálu pro výstavu o husitském revolučním hnutí v Národním muzeu.⁶ Jejím pořadatelem byl Vladimír Denkstein, vynikající muzeolog, který zde tehdy působil jako zastupující ředitel. K dalším jeho počátečním počínům v tomto směru patřila rovněž spolupráce s historikem umění Františkem Dvořákem, který se tehdy zabýval dobou pobělohorskou v dílech českých malířů. Třetím podnětem v tomto směru byla ikonografická publikace o lidských činnostech *Homo faber*.⁷ Petráň ji připravoval spolu se svým vedoucím katedry a učitelem Václavem Husou. Petráň v práci s hmotnými prameny viděl určitý protiklad k pramenům písemným. Hmotné prameny se zdály Petráňovi málo využívané zejména ve spojení s prameny písemnými a opomíjenou součástí každodenního života a dějin všednosti vůbec. Proto se již snažil o jejich větší přiblížení i ve svých výběrových univerzitních přednáškách. Začal také při-

5 Metody francouzské historické demografie, z níž začali vycházet naši historikové po cestě, kterou nastínil výrazný marxistický historik a Petráňův šéf na katedře československých dějin Václav Husa a po jeho smrti v roce 1965 významná historička Pavla Horská.

6 Na základě doporučení Václava Husy.

7 Husa, Václav – Petráň, Josef – Petráňová, Alena: *Homo faber*. Pracovní motivy ve starých vyobrazeních. Praha 1967.

pravovat publikaci *Dějiny hmotné kultury*, jejíž první dva díly vydal v roce 1989. V jeho diplomovém semináři začaly být zadávány návazně další četné diplomové práce o nejrůznějších odvětvích hmotné kultury. Vzniklo tak více než deset prací věnovaných hmotné kultuře raného novověku. Mezi těmito diplomanty vyrostlo i několik takových, z nichž se stali samostatní Petráňovi následovníci – noví objevovatelé hmotné kultury. Pro období vrcholného středověku (13.–15. století) se věnovala hmotné kultuře rovněž Petráňova žena Lydia, v následujícím období pro kulturu pobělohorských měst a rané baroko na ni navázal Zdeněk Hojda. Podobně jako jejich učitel Josef Petráň vycházeli ještě také ze zkoumání každodennosti a všednosti i jejich kulturních projevů, které rovněž přebírali i autoři z okruhu kulturněhistorické revue *Kuděj*, nebo i brněnského historika Josefa Války.

S touto problematikou, ale zároveň také nejen s výzkumem dějin vysokého školství v českých zemích souvisela stať Jitky Rauchové *Karolinum a jeho tradice*, která by, pokud hodnotíme Petráňovo dílo, patřila mezi bez nadsázky řečeno povinné kapitoly tohoto sborníku. Autorka přibližuje Petráňovy práce od doby jejich vzniku, tedy od druhé poloviny sedmdesátých let 20. století. V této době již ovšem Petráň zdaleka nebyl nováčkem na poli dějin pedagogiky. Lze to vidět na základě personálního složení diplomních seminářů z této doby (1974–1984) i na některých tématech diplomových prací z nich.⁸ Mezi těmito pracemi převažovaly spíše ty, které byly zaměřeny na střední školství raného novověku. K vysokému školství směřovala v tomto směru spolupráce se Zdeňkem Hojdou a vlastně též s Ivanou Čornejovou, která ovšem studovala zejména na katedře pomocných věd historických a archivnictví, případně i některými dalšími posluchači fakulty.

Právě na Petráňových přednáškách i diskusích v rámci volitelných seminářů konaných v rámci výuky na katedře československých dějin často docházelo k diskusím mezi studenty, z nichž se postupem doby stali poměrně zblhlí historikové pedagogiky.⁹ Zejména vynikajících výsledků v dějinách bádání a výuce na vysokých školách jezuitského řádu dosáhla Ivana Čornejová. S odstupem doby tak vlastně vzniká dojem, že neúčastí na Petráňově výuce se tak vlastně svým způsobem trestali ti, kteří nevyhledávali plně účast na Petráňově pedagogickém působení. Byli vlastně svým způsobem jakoby ošizeni o část toho nejdůležitějšího, z výuky co tehdy Petráň na katedru přinášel. Kvůli mé docházce měl tedy tehdejší docent Petráň se mnou asi problémy, ale přesto na mne nezanevřel a nakonec, ačkoliv celkové hodnocení mojí práce nejlepší nebylo, se za ni postavil.¹⁰ Dokonce

8 Je možno připomenout např. Lucii Borotovou (1980), historika vysokého školství Petra Svobodného (1981), nebo významného archiváře Dalibora Státníka a Milana Moskoře (1984).

9 A kultury vůbec.

10 Práci *Počátky piaristického školství v Benešově* obhájil Václav Bartůšek v roce 1974.

mi umožnil po úpravách zveřejnit práci o dějinách školství, zejména piaristického ze 17. a 18. století na Podblanicku ve Sborníku vlastivědných prací z Podblanicka,¹¹ kde tehdy Petráň působil od roku 1973 do roku 2004 jako redaktor a pořadatel sborníku.¹² Po článkách a odborných statích tohoto druhu byla celkem poptávka a toto téma bylo pro mne svým obsahem velmi zajímavé. Otevřela se mi tak celoživotní dráha začínající badáním v okresním archivu v Benešově, který tehdy řídil Jaroslav Pánek, až po návštěvy a studium v Římě a spolupráci s našimi předními odbornými pracovišti.¹³

Zájem o dějiny Karolina se u Josefa Petráně projevil již s některými spoluautory o něco dříve, jak to dokládala kniha, kterou napsal společně s Aloisem Kubíčkem a Alenou Petráňovou, jeho první ženou. Dále se Petráňův zájem o dějiny Univerzity Karlovy v Praze projevoval po založení Ústavu dějin Univerzity Karlovy. Ukázal se také hlavně v jeho nové řadě časopisů a sborníků *Acta Universitatis Carolinae*, především v řadě *Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. Ústav pro dějiny Karlovy univerzity udržoval zároveň kontakty s podobně zaměřenými pracovišti na celém území tehdejšího Československa.

Druhá a daleko hlubší vlna zájmu o dějiny Univerzity Karlovy u Josefa Petráně přišla na konci sedmdesátých let 20. století. Projevilo se to i poměrně velkým samostatným dílem Josefa Petráně v tomto směru. Byla jím jeho publikace *Nástin dějin filozofické fakulty Univerzity Karlovy* (do roku 1948), která vyšla v roce 1983, ačkoliv byla sepsána již o dva roky dříve. V této publikaci poukázal autor na význam Karolina pro Karlovu univerzitu a její dějiny. Karolinum bylo pojato také do aparátu výzdoby této knihy. S blížícím se 600. výročím oslav vzniku Univerzity Karlovy vzrůstala potřeba vydat samostatnou koordinující, zastřešující, reprezentační práci, ale zároveň publikaci doplňují nové poznatky o naší nejnámější univerzitě. Tak vznikly velké čtyřdílné *Dějiny univerzity Karlovy*, z nichž každý jejich díl tvořil do jisté míry samostatný celek, aniž tato kolekce ztratila svou integritu a propojení. Právě Josef Petráň byl jedním ze dvou hlavních redaktorů celé výpravné publikace, kteří na svá bedra vzali složitý úkol koordina-

11 Bartůšek, Václav: Vývoj školství na Podblanicku ve 2. polovině 17. století a v první třetině 18. století. SVPP 1979, s. 185–212. Tamtéž.

12 Srov. Procházková, Eva: Geneze regionálních vlastivědných periodik na Benešovsku a Sborník vlastivědných prací z Podblanicka. SVPP 51, 2015, s. 149–166, zvl. s. 161–164. V témže čísle SVPP srovnej ještě Jiroušek, Bohumil: Humanitní badání na stránkách sborníku vlastivědných prací z Podblanicka. tamtéž; nejnověji Jiroušek, Bohumil: Za profesorem Josefem Petráněm. SVPP 2018/1–2, s. 343–346.

13 Přehled díla Václava Bartůška, hlavně jeho článkové tvorby viz Bartůšek, Václav: Tematika piaristů v regionální historiografii jako celek s přihlédnutím k periodikům v letech 2000–2016. SVPP 2018/1–2, s. 277–296; srov. ještě Křestán, Jiří: Klikatá cesta pevný cíl...jubilat Václav Bartůšek. SVPP 2018/1–2, s. 337–342.

ce statí jednotlivých autorů v rámci tohoto celého ojedinělého díla.¹⁴ Kromě toho krátce po vydání tohoto komplexního díla¹⁵ vyšla ještě velmi zajímavá kniha *Památky Univerzity Karlovy*, jehož hlavním editorem Petráň byl. Považoval totiž za určitou samozřejmost předcházející historické dílo založené většinou na svědectví písemných pramenů doplnit o mnohé hmotné prameny, které jejich výpovědi potvrdzovaly z jiného pohledu a v rozdílném zorném úhlu, než jak to je podchyceno v pramenných výpovědích. Petráň se tím vlastně také svým způsobem podílel na dokončení výzkumů nejstarších dob Univerzity Karlovy, což našlo svůj ohlas v literatuře o Karlově univerzitě a v jejích dalších odezvách,¹⁶ v pozdějších reflexích tohoto historika, na něž reagoval i se svou manželkou.¹⁷ Dvě díla, která se týkala dějin Univerzity, byla již vydána posmrtně. Šlo o práci o čestných doktorech univerzity Karlovy, která nebyla pouhým soupisem. Na ní spolupracovala i jeho žena Lydia. Poslední monografii, kterou Josef Petráň rovněž napsal a vydal se svou ženou Lydií, byla *Praha univerzitní*.¹⁸

Z dosavadního rámce sborníku vybočovala kapitola poněkud zvláštního ražení *Filozofové dělají revoluci. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948–1968–1989)*. Jejím autorem byl politolog a teolog Marek Šmíd z Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Připomněl tak jedno z posledních Petráňových děl, které psal již spolu se svou ženou. Mělo vlastně retrospektivní, bilanční a dalo by se říci i trochu vzpomínkový charakter, neboť práce byla vlastně zaměřena ke vzpomínce na 25. výročí sametové revoluce. Byla vydána v roce 2015 v Praze. Měla celkem 1136 stran, takže si mohla vývoje, který zde probíhal, všimnout poměrně velmi podrobně. Vzbudila i vlnu příznivých ohlasů, tím, jak se zařadila mezi knihy, které pojednávají o tomto tématu.¹⁹

Jeden z recenzentů knihy Bohumil Jiroušek napsal též pro tento sborník svůj příspěvek *Krajina a lidé Podblanicka*. Jako kulisu tohoto historického regionu zde stanovil jakýsi, podle mého názoru ne zcela přesně vymezený region, který by v sobě měl odrážet představu, jak se hodí do povědomí historiků současnosti

14 Kniha byla vydána též anglicky Kavka, František – Petráň, Josef: *History of Charles University I, II*. Praha 2001.

15 V roce 1999.

16 Jedná se především o knihu *Filozofové dělají revoluci*, která téměř veškerou literaturu z jí předcházející kapitoly cituje v úvodu.

17 Ta náležela mezi spoluautory knihy a spolu s Josefem Petráněm se o tuto problematiku dále zajímala.

18 Petráň, Josef – Petráňová, Lydia: *Praha univerzitní*. Praha 2018.

19 Petráň, Josef – Petráňová, Lydia: *Filozofové dělají revoluci. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948–1968–1989)*. Praha 2015.

a doby postmoderní, zpola vycházející z historických tradic a zpola vycházející z představ postmodernismu, jakéhosi dynamického územního celku, který propojuje minulost s budoucností.

Myslím, že než toto vědecké vymezení, je daleko užitečnější hledat kompromis mezi historickou tradicí a teprve pak širším pojetím vědy, které v tomto směru nelze strnule prosazovat, stejně jako není možné herbartisticky trvat na vymezení hranic, např. podle církevních regionů. K definici podle církevních regionů bych se přikláněl jako k první a nejstarší. Je vhodná především při poznávání dějin raného novověku hlavně v rámci působení škol gymnaziálního charakteru, zejména klášterních, především piaristického gymnázia v Benešově nebo latinských škol v Želivě apod. Postupem doby, kdy docházelo k zdárnému rozvoji města Benešova, které bylo rovněž venkovské a rustikální provenience, jako sousední městské osídlení, avšak příznivým institucionálním vývojem na sebe vztáhlo vývojové prvenství, se začal s Podblanickem ztotožňovat především okres Benešov, který v sobě zahrnoval území čtyř původních vikariátů již pouze částečně. Toto pojetí, alespoň částečné ztotožnění Podblanicka s dějinami hranic okresu Benešov, možná i o něco větší, nakonec volili i zakladatelé Sborníku vlastivědných prací z Podblanicka a jejich pokračovatelé, nejen ve sborníku samotném, ale i v reprezentačních publikacích napříč nejrůznějšími vědními obory. S ním by souhlasil nejen Jiří Tywoniak, ale také další historikové Josef Petráň, Eva Procházková, zdejší muzejníci i ti, kteří se zabývali nejen společenskými, ale také přírodními vědami²⁰. Konečně třetí skupina, o níž již byla řeč na začátku je spíše poplatná chápání nových dějin se snahou o vědecké zaměření na moderní dějiny a jejich nejnovější historiografii.²¹

Jedno z nejlepších regionálních děl (s významem pro celou historii) Josefa Petráně přibližuje v závěrečné části I. oddílu sborníku ve své kapitole *Ouběnice – syntéza dějin rodné obce* Jan Šimánek, odborný pracovník historického ústavu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.²² Věnoval se tedy sepisování syntéz o Petráňově rodné vsi Ouběnicích. Popularita zpracování dějin i národopisného zázemí Ouběnic si vynutila, že se Josef Petráň k tomuto tématu několikrát vrátil. Přehled těchto návratů ve sborníku uvádí právě Šimánek. Zde uvádí také všechny vyšlé citace a recenze na knihu, jíž chtěl Petráň dostat svou rodnou obec do historického povědomí. O Petráňově počínu se dozvěděli kolegové z Nakladatelství

20 Srov. vymezení v přírodních i společenských vědách v jubilejním sborníku SVPP 2015/51, kterých je zde několik.

21 Reprezentovaná právě Bohumilem Jirouškem, který podává skutečnost pokud možno bez zatížení personáliemi, osobními dojmy a vzpomínkami.

22 Svou badatelskou pozornost a vědeckou činnost věnuje výzkumu historického regionalismu a tradiční lidové kultuře.

Lidové noviny a připravili ji k vydání v tomto nakladatelství. Tehdy se zároveň již připravovalo i druhé vydání.²³ Na obě vydání byly napsány celkem úspěšné recenze historiků z Jihočeské univerzity Václava Bůžka a Bohumila Jirouška, který dokonce srovnával Petráňův příběh Ouběnic s Pekařovou knihou o Kosti. Následovaly také další úspěšné recenze.

To vše motivovalo autora zhruba o osm let později k napsání dalšího svazku o Ouběnicích, tentokrát o jejich osudu ve 20. století. Dílo vyšlo ve stejné knižní řadě jako předchozí dvě v roce 2009. V díle se používaly také méně tradiční metody, osobní vzpomínky, zápisy z kronik, obecních místních apod. Petráň ovšem hodnotil i správné rozdělení původní velké obce na řadu menších, postupný úpadek vesnice Ouběnic a jejich připojení k Bystřici. Na vývoji Ouběnic v této době pak zdůvodnil také obsah jeho podtitulu – *Soumrak tradičního venkova*.²⁴

Nakonec vznikl ještě jeden díl *Ouběnic*. Jednalo se o souběžné vydání obou dvou dílů. Vyšla v Nakladatelství Lidové noviny a měla celkem 990 s. Mírný posun chápání Ouběnic Petráňovým okolím naznačil např. nový přebal knihy i některé postřehy historika Jiřího Peška, který Petráňovu knihu recenzoval.²⁵ Především připomíná, že Petráň chápe prostor Ouběnic jako mikroregion, který zkoumá od pravěku až do současnosti. Pochválil autora za širokou škálu metod i dokonalou intuici. Kladně hodnotil přibrání autorovy ženy Lydie ke spoluautorství. V závěru kapitoly přidává podněty, o nichž by bylo možno říci, že přetrvávají, případně ukazují změny vztahu k nové vesnici. Šimánek rovněž uvažuje, co Petráň na změnách na vesnici zaujalo i to čeho si všímal nejvíce. K úplnému shrnutí v závěru kapitoly nastiňuje základní tezi vztahu Josefa Petráně k rodným Ouběnicím.²⁶ Lze říci, že ta platí pravdivě. Mohu to doložit na základě toho, že v tematice, které jsem pro jiné menší obce, např. v okolí Benešova zpracovával, byl právě motiv rodáctví ten, který mohl otevřít onu jemnou bariéru ve vztahu k obyvatelům. To právě Josef Petráň uměl třeba na rozdíl ode mne.²⁷

Druhý oddíl publikace se jmenuje *Průhledy do dějin společnosti*. Obsahuje historická témata obecnějšího, celonárodního nebo i evropského charakteru. Tento celek začíná Pavel Král z Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. Upozorňuje na výsledky bádání Josefa Petráně a jeho žáků na poli výzkumů o pozdně feudální a raněnovověké šlechtě shrnutými do kapitoly *Od struktury šlechty k příběhu urozence*. Je pochopitelné, že také tato kapitola metodicky uvádí práce

23 V letech 2000 a 2001.

24 Petráň, Josef: Dvacáté století v Ouběnicích. *Soumrak tradičního venkova*. Praha 2009.

25 Rec. Pešek, Jiří: *Český časopis historický* 111, 2013, s. 425–427.

26 Šťastný Petráň, že napsal své Ouběnice – šťastné Ouběnice, že měly svého Petráně.

27 Šlo o přípravu statí a výstavy pro pokus o noc kostelů v obci Okrouhlice (dnes součást Benešova) v roce 2019.

Josefa Petráně i jeho studentů vzniklé v tomto směru. Obzvláště v tomto směru připomněl Král především sborník prací z Petráňova diplomního semináře, který končil svá studia v roce 1973, doplněný o stati některých Petráňových kolegů. Sborník se jmenoval *Proměny feudální třídy v Čechách v pozdním feudalismu* a vyšel v roce 1976.²⁸ Mezi autory z řad pedagogů najdeme stati od Anny Skýbové a Eduarda Maura. Ze studentů tehdejšího Petráňova semináře, dnes většinou sedmdesátníků, se stali renomovaní historikové nebo učitelé dějepisu.²⁹ Známí čeští historikové volali po dalším pokračování a prohlubování dalších výzkumů. Tento výzkum Josefa Petráně o šlechtě, ačkoliv byl nejzajímavější, nebyl v tomto směru poslední.

O šlechtě a jejích proměnách Petráň mluvil nebo psal také i při jiných příležitostech. V roce 1978 to byla např. stať *Stavovské království a jeho kultura v Čechách (1471–1526)*, kterou napsal jako úvod k výpravné knize *Pozdně gotické umění v Čechách*, jejímž hlavním autorem byl Jaromír Homolka.³⁰ V kapitole Pavla Krále se dočteme ještě o dalších dílech českých historiků s tématy podnícenými výzkumy Josefa Petráně. Pracovali na nich nejen historikové hospodářských a kulturních dějin, ale také někteří významní historikové umění. Můžeme zde připomenout také kromě recenzí na některé knihy a časopiseckých článků práce autorů, z nichž mnozí byli často Petráňovými žáky. Mnoho badatelského prostoru, zejména v pracích Václava Bůžka, bylo věnováno životu české šlechty (vysoké a vyšší nebo i měšťanům s predikátem).

Problémům raného novověku se věnovala ještě také Kateřina Pražáková ve své souhrnné stati *Krise 17. století?* o otázce, která pod vlivem francouzské školy *Annales* zaměstnávala ve 2. polovině 20. století přední české historiky. K zásadnímu nastínění problémů a badatelského výzkumu v této době měla přispět kniha vyučujících z kateder historie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Šlo o Josefa Petráně z katedry československých dějin a z katedry světových (obecných) dějin Miroslava Hrocha. Pod pojmem krize autoři tehdy rozuměli úpadek a otřesy nejen v oblasti ekonomické, ale také společenské. Ve výzkumu využili Hroch i Petráň rovněž poznatky z několika dílčích vědeckých studií, které na toto téma publikovali krátce před tím. Podrobně charakterizovali 17. století v Evropě. Všimli si jeho klíčových rysů. Kladli si otázku, zda v českých zemích byly nějaké výjimečné situace. Práce na tématu, především pak výzkumy Josefa Petráně, inspirovaly mnohé české historiky, hlavně Petráňovy žáky. Měly také ohlas u badatelů ze zahraničí.

28 Sborník vyšel v řadě *Acta universitatis Carolinae*, řada *Philosophica et historica* 1976.

29 Zejména Petr Čornej, autor proslavené knihy o Janu Žižkoví z roku 2020. Z pedagogů pak připomínáme Lenku Dvořákovou, dlouholetou profesorku dějepisu a latiny na gymnáziu Arabská v Praze.

30 V nakladatelství ODEON v Praze.

Do třetice se 17. století, a sice jeho počátku, věnovala ve sborníku stať Rostislava Smiška nazvaná *Bílá hora a labyrint pobělohorské doby*. Pobělohorské období a jeho změny oproti předcházející době i tradice z tohoto historického procesu vycházející byly rovněž vědeckým tématem Petráňových výzkumů. Tím, že se začal zabývat touto problematikou, se zařadil Petráň mezi své slavné předchůdce z řad významných českých historiků i spisovatelů zvučných jmen.³¹ Je potřeba především zmínit Josefa Polišenského, s nímž na tomto poli souvisely mnohá nová zjištění, zejména při výzkumu života a počátku tvorby Jana Amose Komenského na Moravě, případně i v Čechách a v českých zemích a ve střední Evropě vůbec. Petráň se zabýval definicí některých pojmů stanovených změnou a doplněním jejich významů, především při definování pojmu národ. Důležitá byla zejména sociální stránka vývoje. V ní se protnuly všechny otázky vývoje řešené na základě nových Petráňových metod, k nimž odtud vedly cesty, pokud tato díla vznikla později, nebo i z dřívějších prací, z nichž mohl vlastně Josef Petráň vycházet jako ze základu pro svoji další badatelskou činnost.³² V cestě uplatňování nových metod pokračoval Petráň i ve svých následujících pracích, byť menšího rozsahu.³³ Během svého aktivního působení historika upozorňoval Petráň na rozpor mezi výsledky zpolitizovaného historického bádání³⁴ a objektivního posuzování pravdivosti historického vývoje událostí, obzvláště v případě tak ožehavého problému, jakým bitva na Bílé hoře, její výsledky, význam pro další historický vývoj i s jejími historickými tradicemi byla.

Chronologicky mladšímu po baroku následujícímu osvícenství se v navazujícím článku České osvícenství věnoval době na konci 18. století Ivo Cerman. Po připomenutí problémů s nastíněním metodických potíží při výzkumu dějin českého osvícenství, za nějž považuje vytěsnění výzkumu badatelské činnosti kléru, zejména katolického, v této době, jemuž byla v období socialismu připisována zcela jiná úloha, než jaká této společenské vrstvě ve skutečnosti náležela.³⁵

Cerman se však obrací především k jiným Petráňovým pracím z tohoto období, kterými otevřel cestu pro popularizaci některých osobností té doby. V souvislosti s nevolnickým povstáním v roce 1775 se věnoval především editorské

31 Spolu s tím souviselo i přizpůsobování výkladu o bitvě na Bílé hoře i přizpůsobování výkladu těchto tradic vkusu různých období.

32 Svoje stati o bitvě na Bílé hoře (*Lid a národ v době předbělohorské*) napsal Petráň v roce 1968 viz Bibliografie ve sborníku *Dílo Josefa Petráně*, s. 173.

33 Šlo např. o práci ve sborníku k výročí kardinála Miroslava Vlka z roku 1993, která vyšla s odstupem více než 20 let od původní Petráňovy práce.

34 Zejména v případě bělohorského mýtu.

35 Tyto snahy se zřetelně projevovaly např. v práci historika Josefa Haubelta: *Dějepisectví Gelasia Dobnera*. Praha 1979.

činnosti v oblasti vydávání pramenů spojených s touto událostí.³⁶ Ty pak využil ve své knize *Rebelie*, která se nevolnického povstání v roce 1775 týkala. Tu ještě doplnil o zkušenosti získané na základě nově objeveného pramenu – deníku čáslavského úředníka Ferdinanda Opitze – vzniklo pak i nové popularizační dílo,³⁷ které provádí čtenáře jednotlivými kapitolami historických událostí. Popularizační a čtenářský blízký charakter má rovněž dílo z oblasti literatury faktu, které se váže ke kulturní historii v pozdějším období, které vrcholilo korunovační císaře Leopolda II. na českého krále v roce 1791 a smrtí skladatele velikána – Wolfganga Amadea Mozarta v témže roce.³⁸ Důležité bylo zejména vylíčení Leopoldova korunovačního průvodu, kde seznamuje čtenáře s významnými osobnostmi české kultury a vědy, které se ho tehdy zúčastnily. Na tyto editorské práce, výzkumy i spisovatelskou činnost navázal i Petráněm redigovaný sborník *Počátky českého národního obrození 1770–1791*, který byl vydán ve změně době. Mělo jít o úzce specializovanou publikaci věnovanou především etnografickým problémům, avšak díky citlivým specializovaným Petráněvým redakčním zásahům vznikla publikace, která o daném tématu přinášela poměrně komplexní široký pohled, podaný obzvláště v závěrečných kapitolách knihy.³⁹ Zde Petráně získal rovněž cenné zkušenosti pro redakci druhého dílu obsáhlých *Dějin Univerzity Karlovy*.⁴⁰

Následující kapitola se vrací znovu k hospodářským aspektům Petráněvých výzkumů. Její autorkou je Markéta Skořepová, historička dějin venkova a 19. století.⁴¹ Stať má název *Hospodaření poddaných a ekonomika velkostatku*. Věnuje pozornost celému Petráněvemu výzkumu problematiky od 17. do 19. století. Skořepová se věnovala především výzkumu metod, které Petráně při líčení metodiky svých výzkumů používal, a sledovala, jak se mu povedlo v metodice této práce dospět dále, než kam se dostali představitelé striktní pozitivistické a později také marxistické historiografie. Ačkoliv Petráně ze základů těchto směrů vycházel, převažovalo u něho daleko pragmatičtější a praktičtější pojetí spolu s pohledem plebejce na historii zdola. Jeho sociální působení a lidský vzhled překonaly různé

36 Srov. Toegl Miroslav – Petráně Josef – Obršlík Jindřich (edd.): *Prameny k nevolnickému povstání v Čechách a na Moravě 1775*. Praha 1975.

37 Petráně, Josef: *Rebelie. Příběh jednoho týdne a dvou dní v březnu roku 1775*. Praha 1975.

38 Petráně, Josef: *Kalendář. Velký stavovský ples v Nosticově Národním divadle v Praze dne 12. září 1791*. Praha 1988; Petráně, Josef: *Kalendář, aneb Čtení o velkém plese korunovačním v pražském Nosticově divadle 12. září 1791 v časech Francouzské revoluce*. Praha 2004.

39 Petráně, Josef (ed.): *Počátky českého národního obrození 1770–1791. Společnost a kultura v 70. až 90. letech 18. století*. Praha 1990.

40 *Dějiny Univerzity Karlovy II. 1622–1802*. Praha 1996.

41 Zabývá se především dějinami rodiny.

ideologie, takže Petráňovo pojetí dějin bylo svým způsobem neideologické. Ne-sporným kladem se stalo rovněž to, že Petráň vycházel z osobní empirie, což se u mnohých vědců i z jiných oborů spojuje s pravidelným pozitivním přínosem k jejich zkoumání, výzkumům i zjištěním.

Tím dosáhl Petráň mezi odbornou veřejností zvláště vysokého ohlasu především v širě historicky orientovaných periodikách.⁴² Tento trend pokračoval dále a vzrůstal spolu s vydáváním dalších děl, zejména monografií o dějinách Petráňovy rodné obce Ouběnic, které autor zkoumal z různých zorných úhlů historika.⁴³ Svá metodologická zkoumání zde dovedl až do 20. století (vlastně téměř až do současnosti). Za to sklídl v odborné literatuře zasloužený ohlas. Stal se ještě více ceněným historikem venkova, než byl např. Josef Pekař.⁴⁴ V jeho stopách pak vykročila celá řada mladších historiků, kteří pocházeli nejen z Čech, ale i z Moravy. Důležité pro poznání dějin Ouběnic bylo také to, že Petráň dokázal mistrně spojit svá historická bádání s rolí pamětníka a pozorovatele.

Raněnovověkými selskými rebeliemi se ve svém příspěvku nazvaném *Reflexe novověkých selských rebelií* zcela specificky zabýval i historik Jaroslav Dibelka, historik okrajových skupin obyvatelstva. Všimá si především toho, jak se Petráň vyrovnával s otázkami velmi vystupňovaného náboženského vnímání v selských vzpourách, označovaných jako třídní boje. Připomíná rovněž to, že se Petráň věnoval některým osobnostem i projevům v povstáních i v samostatných článcích na své celoživotní vědecké pouti.⁴⁵ Nejvíce se zabýval těmito otázkami v souvislosti se sérií selských povstání v českých zemích během roku 1775. Tyto studie vznikaly od padesátých let a byly prováděny za socialismu a tato historická událost se stala jedním z klíčových témat Petráňových životních výzkumů.⁴⁶

Metodickému a didaktickému pohledu Petráně na dějiny a jejich vyučování byla věnována kapitola Pavla Krále, znalce raně novověké české šlechty, *České dějiny v evropském kontextu a struktura pojetí dějepisného vyučování*. Ačkoliv učebnicové texty Josefa Petráně tvořily minimální část jeho díla, jejich dopad na výukový proces byl efektivnější, než sám autor zamýšlel. Se Zdeňkem Benešem⁴⁷ také napsal učební text České dějiny I. pro využití na středních školách, zejména gymnáziích, který se tam občas využívá ještě dodnes. Časem byly však tyto Pe-

42 Jednalo se především o knihu Josefa Petráně a Lydie Petráňové Rolník v evropské tradiční kultuře. Praha 2000.

43 Jednalo se zejména o pohledy, např. blízké etnologii nebo archeologii.

44 Srv. např. i v této recenzi citované postřehy Bohumila Jirouška.

45 Zejména se jednalo o Jana Chvojku, tzv. *selského císaře* z roku 1775.

46 Spolupráce na referátu o Chvojkově je doložena již k roku 1954.

47 Beneš, Zdeněk – Petráň Josef: České dějiny I. Praha 1997.

tráňovy učebnice nahrazovány texty jeho žáků, zejména Petra Čorneje.⁴⁸ Později se zaměřil na vydávání dalších učebnic, na nichž spolupracoval se svými kolegy. On sám i jeho kolegové po poradě s ním využívali jeho rozsáhlou a hlubokou historickou erudici.

Zajímavý je také poslední příspěvek, který se poněkud vymykal ustálenému rytmu celého sborníku. Napsala ho nám již známá Jitka Rauchová a nazvala *O vědecké erudici a čtenářské oblibě*, který se pochopitelně týkal hodnocení Petráňových děl. V něm autorka zadala vybraným respondentům z řad českých významných historiků dvě otázky:⁴⁹ První otázka byla: *Které dílo Josefa Petráně Vás nejvíce oslovilo a proč? Kdy a za jakých okolností k tomuto setkání došlo?*, druhá otázka pak *Kterou vědeckou monografií Josefa Petráně považujete za nadčasovou a stále aktuální i pro dnešní dobu a proč?* Anketu a její výsledky se autorka snažila podat čtenářům co nejpohodlněji, a proto, aby urychlila orientaci v příspěvku, uvádí nejdříve výsledky ankety u odpovědí na první i druhou otázku. U první z anketních otázek bylo vyhodnocení poměrně snadné. Na první pomyslné příčce skončila *Staroměstská exekuce*. Dále následovaly knihy *Rebelie* a *Kalendář*. U odpovědí na druhou otázku již takové jednoznačnosti nebylo dosaženo, ani jednoznačnosti, jakým způsobem v tomto hodnocení pokračovat. Přesto u většiny respondentů vyšly z tohoto klání jako vítězné čtyři monografie věnované rodné vesnici Josefa Petráně Ouběnicům. Druhé místo by asi zaujalo Petráňovo monumentální dílo *Dějiny hmotné kultury*.

V tomto směru je také zajímavá obrazová příloha. Ačkoliv je pouze černobílá, umožňuje čtenáři poměrně rychlou a jednoduchou orientaci v jednotlivých Petráňových dílech, protože zobrazuje snímky jejich knižních přebalů. Na fotografiích obálek jsou zachyceny knihy od roku 1961 až do roku 2018. Každému z děl je věnována jedna fotografie. Obálky dalších vydání zobrazovány nejsou. Jako doprovod k jednotlivým vyobrazením je uveden text s přesným názvem jednotlivých knih.⁵⁰

V závěru pak následuje doprovodný aparát v takovém pořadí, jak jsme na něj zvyklí z ostatních odborných nebo vědeckých publikací podobného charakteru. Ten obsahuje tyto kapitoly i appendix k vydání díla tvoří jeho hlavní poznámkové

48 Čornej, Petr: *Dějepis pro gymnázia a střední školy*. 2, Středověk a raný novověk. Praha 2001.

49 Šlo o tyto osobnosti: Mgr. Iveta Coufalová, šéfredaktorka časopisu *Dějiny a současnost*, editorka ediční řady *Knížnice Dějin a současnosti* v Nakladatelství lidové noviny; doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc., Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy; doc. PhDr. Zdeněk Hojda, CSc., Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; PhDr. Jiří Hrbek, Ph. D., Historický ústav AV ČR; Prof. PhDr. Michaela Hrubá, Ph. D., Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; PhDr. Danuše Martinová, redaktorka nakladatelství Grada; Prof. PhDr. Jiří Míkulec, CSc, Historický ústav AV ČR.; Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc., dr. h. c., Historický ústav AV ČR; Prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc., Historický ústav AV ČR; Mgr. Dalibor Státník, Ph.D., Státní okresní archiv Mělník a Prof. PhDr. Petr Vorel, CSc., Fakulta filozofická Univerzity Pardubice.

50 Viz *Dílo Josefa Petráně*, s.155–162.

vybavení. Poznámky za jednotlivými kapitolami zastřešují především o rozsáhlejší bibliografie historiků, kteří do zde prezentovaného sborníku přispěli, ale také i o mnohé další údaje v rejstříku, často i významné údaje o pracích vlastivědných pracovníků, především historiků i pracovníků jiných oborů. Obsahuje díla knižního i časopiseckého charakteru o této problematice. Z rejstříků je tedy po shrnutí textu v angličtině obsažen jmenný rejstřík, který obsahuje odkazy na informace vážící se k jednotlivým osobnostem ve sborníku uvedeným. Po něm následuje již jen seznam autorů s informacemi o přispěvatelích do sborníku, nakladatelskými a vydavatelskými údaji a krátkým biogramem Josefa Petráně na zeleném omyvatelném přebalu.

Pokud celé zde překládané dílo hodnotíme, můžeme závěrem říci, že na poměrně malém počtu stran knižního sborníku byl kolektivní prací podchycen velký kus historiografie, ale i život historika s neobyčejným rozsahem působnosti, rozsahem a rozmanitostí tvorby a skladbou zájmů, zkrátka pestrostí osobnosti. Mnozí by nad takovým dílem mávli rukou a zprávu o něm vpassovali do recenzní rubriky odborných časopisů. To však u člověka, který ze své rodné vsi udělal historický skvost a vychoval spoustu dalších následovníků právě v rodném kraji Podblanicku, který vždy byl, a doufejme, že i v budoucnu bude, jakousi líhň těch nejlepších českých historiků. Tak jako platila zde uvedená teze o šťastných Ouběnicích, může vlastně platit také o jeho žácích, obzvláště pokud žijí ve stejném kraji jako žil a působil náš pan profesor, v jehož odkazu mnozí z nás pokračují i v těch oblastech, kde by se to na první pohled nečekalo.⁵¹ Kolektivu autorů z Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích můžeme tedy, hlavně my, žáci pana profesora, poděkovat, že nám způsobil mnohem větší radost, než je rozsah sborníčku.

Bůžek, Václav (ed.): Dílo Josefa Petráně a současná historická věda. Pocta Jihočeské univerzity českému historikovi, Nakladatelství Lidové noviny. Praha 2020, 188 s.

51 Na gymnáziu v Benešově působí např. PhDr. Lenka Kurešová, vnučka třídního profesora Josefa Petráně, která byla též jeho žačkou.